

Lyhyesti

KANSANTALOUDELLINEN AIKAKAUSKIRJA 70 VUOTTA¹

Kansantaloudellisen Yhdistyksen oma lehti perustettiin vuonna 1904 ja se alkoi ilmestyä vuonna 1905 nimellä *Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja*. Lehti on siis muutaman vuoden kuluttua sadan vuoden ikäinen. Pieneen juhla-kirjoitukseen on kuitenkin aihetta jo nyt, sillä lehden nimi muuttui Kansantaloudelliseksi aikakauskirjaksi 70 vuotta sitten.

Yhteiskuntataloudellisesta kansantaloudelliseen

Kansantaloudellisen Yhdistyksen tavoitteena oli alun alkaen oma suomenkielinen julkaisutoiminta. Lehti perustettiin *J.H. Vennolan* ja *J. Forsmanin* ehdotusten pohjalta ja siitä tuli pian hyvin tärkeä osa Yhdistyksen toimintaa.

¹ Kansantaloudellisen aikakauskirjan historiaa on käsitelty mm. seuraavissa julkaisuissa:

* Kansantaloudellinen aikakauskirja nro 5/1954: *A.E. Tudeerin* kirjoitus »Kansantaloudellinen aikakauskirja – Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja 1905–1954».

* Kansantaloudellisia tutkimuksia XXXVI (1979): Kansantaloudellinen aikakauskirja 1945–1978.

* Kansantaloudellisen yhdistyksen julkaisu *Sata vuotta suomalaista kansantaloustiedettä*, erityisesti *Henri J. Vartiaisen* kirjoitus »Sata vuotta kansantaloudellisen yhdistyksen julkaisutoimintaa».

* Kansantaloudellinen aikakauskirja nro 1/1985: pääkirjoitus sekä *Kalevi Laguksen* katsaus lehden kirjallisuusarvostelujen historiaan.

Kyseessä on yksi Suomen vanhimmista tieteellisistä aikakauskirjoista, joka oli pitkään ainoa julkaisu myös monelle muulle alalle. Aluksi lehti ilmestyi kuusi kertaa vuodessa, vuodesta 1921 lähtien neljä kertaa vuodessa. Vuosiksi 1926–1928 lehti annettiin Kustannusosakeyhtiö Werner Söderströmin kustannettavaksi siinä toivossa että levikki näin kasvaisi laajemmaksi. Vuonna 1929 lehti kuitenkin palasi Yhdistyksen huostaan ja samalla nimi muutettiin Kansantaloudelliseksi aikakauskirjaksi. Uusi nimi vastasi paremmin muuttunutta sisältöä.

Kun antaa pahalle pikkusormen...

Ensimmäinen päätoimittaja *J.H. Vennola* hoiti tehtävänsä 15 vuotta. Vuonna 1920 hänestä tuli pääministeri, ja ymmärrettävästi »tämä ei voinut olla vaikuttamatta haitallisesti aikakauskirjan hoitamiseen». Professori *Tudeer* lupautui uudeksi päätoimittajaksi – mutta vain väliaikaisesti, ainoastaan vuoden ajaksi! Lopulta hän viihtyi tehtävässään 37 vuotta.

Kansantaloudellisen aikakauskirjan vastaavat päätoimittajat kautta aikain:

1905–1920	J.H. Vennola
1921–1958	A.E. Tudeer
1959–1960	Reino Rossi
1961–1966	Jouko Paunio
1966–1967	Jaakko Railo
1968–1970	Henri J. Vartiainen
1971–1972	Ahti Molander

1973–1980	Henri J. Vartiainen
1980–1983	Pentti Vartia
1983–1986	Heikki Koskenkylä
1987–1988	Jukka Pekkarinen
1988–1990	Jussi Linnamo
1991–1994	Arvi Leponiemi
1994–1998	Osmo Forssell
1998–	Mika Widgrén

Muutoksen tuulia

Lehden alkuperäisenä tavoitteena oli tarjota julkaisukanava Kansantaloudellisessa Yhdistyksessä pidetyille esitelmille. Esitelmät ovatkin aina olleet hyvin keskeisellä sijalla artikkeleiden, katsausten ja kirja-arvostelujen rinnalla. Alkuvaiheessa lehti sisälsi myös taloudellisen katsauksen. Se kävi vähitellen tarpeettomaksi, kun päivälehdet alkoivat julkaista säännöllises-

ti tietoja taloudellisesta kehityksestä. 1980-luvulla lehteen tulivat myös uutisluonteiset jutut (nyk. Lyhyesti-palsta) sekä haastattelut.

Aika ajoin on toistunut keskustelu siitä, pitääkö lehden olla mahdollisimman helppolukuisen vai ainoastaan ammattikunnalle tarkoitettu lehti, joka sopii myös akateemiseen meritoitumiseen. Sen jälkeen, kun vuonna 1989 oli perustettu *Finnish Economic Papers* yhdessä Taloustieteellisen Seuran ja Ekonomiska Samfundetin kanssa ja akateemisille jutuille tarjoutui uusi kotimainen julkaisukanava, alkoi Kansantaloudellinen aikakauskirja muuttua yleistajuisempaan suuntaan.

Lehden tavoitteet kirjattiin vuonna 1904 seuraavasti: »*Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja tulee yleistajuisessa muodossa käsittelemään yhteiskunnallisia ja taloudellisia kysymyksiä ja seuraamaan niiden kehitystä ja kehityksen tulok-*

Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa julkaistut haastattelut:

<i>KAK:n nro</i>	<i>Haastateltu</i>	<i>Haastattelijat</i>
3/1987	Amartya Sen	(Tuovi Allén ja Mika Panzar)
1/1988	Arjo Klamer	(Visa Heinonen ja Jorma Sappinen)
4/1988	Michael Bruno	(Pertti Haaparanta ja Antti Suvanto)
2/1989	Jouko Paunio	(Uskali Mäki)
1/1990	Klaus Waris	(Juha Tarkka)
3/1990	Donald McCloskey	(Visa Heinonen)
2/1991	Erik Törnqvist	(Martti Hetemäki ja Markus Sovala)
3/1991	Pentti Pöyhönen	(Visa Heinonen)
4/1991	Aris Spanos	(Jussi Hirvonen)
1/1992	Philip Mirowski	(Visa Heinonen)
2/1992	Jussi Linnamo	(Juhana Vartiainen)
1/1994	John Kenneth Galbraith	(Visa Heinonen ja Mika Panzar)
2/1994	Mauno Koivisto	(Visa Heinonen ja Mika Panzar)
4/1995	Jaakko Honko	(Paavo Okko)
1/1997	Olavi Niitamo	(Osmo Forssell)
4/1997	Rolf Kullberg	(Jaakko Kiander ja Pentti Vartia)
4/1999	Pertti Kukkonen	(Kari Puumanen)

*sia koti- ja ulkomailla... Se on myöskin voimain-
sa mukaan ottava käsitelläkseen yhteiskunnalli-
sia ja taloudellisia päivänkysymyksiä. Toimitus
on tarjoava eri mielipiteiden ja harrastusryh-
mien edustajille tilaisuuden asialliselle mielipi-
teiden vaihdolle ja tuoda aikakauskirjan lehdillä
esiin oman käsityskantansa.»*

Nämä tavoitteet ovat täyttyneet Kansantalou-
dellisen aikakauskirjan toiminnassa myös vuo-
sisadan loppumetreillä. Siitä kiitos sekä kirjoit-
tajille että lukijoille, joille toimitus toivottaa on-
nea uudelle vuosisadalle.

PELLERVON TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS TÄYTTI 20 VUOTTA

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos vietti
tänä vuonna 20-vuotisjuhliaan. Maataloustuot-
tajain keskusliitto MTK ja Pellervo-Seura pe-
rustivat PTT:n kannatusyhdistyksen 26.3.1979.
Myöhemmin kannatusyhdistykseen liittyi koko
joukko osuustoiminnallisia yrityksiä, mm.
OKO, Valio ja Metsäliitto. Toiminta käynnistyi
varsinaisesti heinäkuun alussa 1979. Tutkimus-
laitoksen liikkeelle lähdöstä vastasivat ensim-
mäinen toimitusjohtaja VTL *Seppo Suokko* ja
tutkimusjohtaja VTL *Samuli Skurnik*.

Laitoksen tavoitteena oli alunperin tehdä
sekä yleistaloudellista että maa- ja metsätalou-
teen liittyvää soveltavaa tutkimusta sekä osal-
listua talouspoliittiseen keskusteluun. Ennusta-
minen ei aluksi kuulunut tehtäviin. Pian laitos
kuitenkin havaitsi tarpeelliseksi myös kokonais-
taloudellisen kehityksen systemaattisen seuraa-
misen ja ennustamisen. Vuodesta 1983 lähtien
PTT onkin julkaissut keväisin ja syksyisin Suh-
dannekuva -nimisen PTT-Katsauksen.

Vuosien varrella laitos on tehnyt soveltavaa
tutkimusta usealla kansantalouden osa-alueella
energia- ja raaka-ainekysymyksistä, työvoiman
tarjonnasta, yritysverotuksesta stabilisaatiopoli-
tiikkaan ja rahoitusmarkkinoiden rakennemu-
toksiin. Laitos on erottunut muista »yleisistä» ta-

loudellisista tutkimuslaitoksista lähinnä siten,
että maa- ja elintarviketalouden sekä metsäsek-
torin tutkimus on saanut PTT:ssä suuren painon.
Esimerkiksi maatalouden rakennemuutos ja EU-
jäsenyyden vaikutusten arviointi sekä ennen jä-
senyyttä että sen jälkeen ovat olleet PTT:n kes-
keisiä tutkimuskohteita. Viime vuosina laitos on
suunnannut kansantaloudellista tutkimustaan yhä
enemmän myös aluekehitystä ja yrittäjyyttä kos-
keviin kysymyksiin – ja esimerkiksi rahoitus-
markkinatutkimus on päättynyt.

PTT on osallistunut varsin aktiivisesti talous-
poliittiseen keskusteluun. Varsinkin laitoksen
toimitusjohtajana vuosina 1982 – 1997 toiminut
professori *Pertti Kukkonen* on tuonut usein
muista poikkeavia näkemyksiä julkiseen kes-
kusteluun. 1980-luvun jälkipuoliskolla Kukko-
nen mm. arvosteli liian innokasta rahoitusmark-
kinoiden liberalisointia ja varoitti sen vaaroista.
1990-luvun alussa PTT esitti usein muita ennus-
tajia synkempiä näkemyksiä lähivuosien talous-
kehityksestä ja piti jo varhaisessa vaiheessa luo-
pumista ns. vahvan markan politiikasta välttä-
mättömänä. Myös viime vuosina PTT näyttäisi
olleen hieman muita ennustajia pessimistisem-
pi tai ainakin varovaisempi Suomen talousnäky-
mien arvioinnissa.

Nykyisin PTT:ssä työskentelee vajaat 20 henkeä. Laitoksen toimitusjohtajana on ollut vuodesta 1997 lähtien VTT *Vesa Vihriälä*. Kansantaloudellisesta tutkimuksesta vastaa tutkimusjohtaja KTT *Raija Volk*. Maa- ja elintarviketalouden tutkimusta johtaa tutkimusjohtaja Ph.D *Panu Kallio* ja metsäsektorin tutkimusta tutkimuspäällikkö MML *Ritva Toivonen*. Laitoksen rahoituksesta hieman alle puolet tulee omistajilta, noin 40 prosenttia projektirahoituk-

sesta ja runsaat kymmenen prosenttia valtionapuna.

Kansantaloudellisen aikakauskirjan edellisessä numerossa julkaistiin neljä osuustoiminnan kysymyksiä käsitellyttä kirjoitusta. Ne pohjautuivat PTT:n ja Pellervo-Seuran järjestämään seminaariin kuluvan vuoden kesäkuussa. Kansantaloudellinen aikakauskirja kiittää PTT:tä yhteistyöstä ja toivottaa menestystä seuraaville vuosikymmenille.

HELSINGIN YLIOPISTON KANSANTALOUSTIETEEN LAATU PUNTARISSA

Helsingin yliopisto arvioi tutkimuksensa laatua kaikilla yliopiston laitoksilla. Kansainvälinen asiantuntijaraati pisteytti laitosten tutkimustyön tulokset asteikolla 1–7 vertaamalla tutkimusta saman alan kansainväliseen tutkimukseen. Arvioinnin kohteena oli vuosina 1994–1998 tehty tutkimustyö. Arviointituloksia käytetään tiedekuntien välisessä rahanjaossa vuosille 2000–2004.

Kansantaloustieteen laitos sai arvosanan 6, joka ylitti niukasti koko yliopiston keskiarvon 5,5 ja vähän reippaammin valtiotieteellisen tiedekunnan keskiarvon 5,1. Kansantaloustieteen laitoksen ohittivat valtiotieteellisen tiedekunnan laitoksista sosiaalianthropologia ja käytännöllinen filosofia. Täyden seiskan arvoisia laitoksia koko yliopistossa oli 18. Arviointikriteerien mukaan kansantaloustieteen laitoksen tutkimuksesta vähintään kolmasosa on *korkeaa* kansainvälistä tasoa ja suurin osa tutkimuksesta *hyvää* kansainvälistä tasoa. Helsingin yliopiston kansantaloustieteen laitos kuuluu arvion mukaan eurooppalaisista laitoksista parhaaseen neljännekseen.

Kansantaloustieteen laitoksen arviointipaneeliin kuuluivat professori *Torben Andersen* Århusin yliopistosta, professori *Tom Berglund*, Svenska Handelshögskolanista, professori *Gert Van Dijk*, NCR:stä Haagista ja professori *Karl-Gustaf Löfgren*, Uumajan yliopistosta. Arvioitsijoiden mukaan kansantaloustieteen laitoksen vahvoja tutkimusalueita ovat laajasti määriteltynä makrotaloustiede, julkistalous ja ympäristötalous. Heppoisemmassa asemassa taloustieteen ydinaloista ovat laitoksen pienen koon vuoksi mm. työn taloustiede ja rahatalous.

Erityisesti laitosta kiiteltiin onnistuneesta tohtorikoulutuksesta. Helsingin yliopiston kansantaloustieteen laitos on keskeisessä asemassa Kansantaloustieteen valtakunnallisen jatkokoulutusohjelma KAVAn toiminnassa. Laitoksen yhteyteen on myös perustettu *Talouden rakenteiden ja kasvun tutkimusyksikkö*, jonka pääsaavutus on ollut nuorten tutkijoiden kouluttaminen. Arvioitsijat suhtautuvat myös positiivisesti laitoksen suunnitelmaan muuttaa yhteisiin tiloihin Kauppakorkeakoulun ja Handelshögskolanin kansantaloustieteen laitosten kanssa.

KANSANTALOUDELLISEN AIKAKAUSKIRJAN TOIMITUS JA TOIMITUSNEUVOSTO UUDISTUIVAT

Kansantaloudellinen aikakauskirja kiittää pitkäaikaisia päätoimittajiaan VATTin tutkimusjohtaja *Jaakko Kianderia* ja VM:n kansantalousosaston ylijohtaja *Martti Hetemäkeä*, jotka ovat nyt jäämässä pois toimituksesta mutta siirtyvät samalla toimitusneuvoston jäseniksi. Toimituksen uusia jäseniä ovat Jyväskylän yliopiston kansantaloustieteen professori *Jaakko Pehkonen* (nrosta 3/1999 lähtien), VATTin ekonomisti *Roope Uusitalo* (nrosta 4/1999 lähtien) ja

Helsingin kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen professori *Klaus Kultti* (nrosta 1/2000 lähtien). Näin toimitus myös laajenee yhdellä hengellä ja samalla nimikkeistö muuttuu siten, että vain *vastaava* päätoimittaja on päätoimittaja ja muut yksinkertaisesti toimittajia. Toimitusneuvostoon on nimitetty uutena jäsenenä *Kianderin* ja *Hetemäen* lisäksi myös *Pertti Haaparanta*. Hänelläkin on kokemusta Kansantaloudellisen aikakauskirjan päätoimittajan tehtävästä.

NIMITYSUUTISIA

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston rakennepolitiikan yksikössä *Heikki Sourama* on nimitetty finanssineuvoksen virkaan. Aiemmin hän toimi neuvottelevana virkamiehenä samassa yksikössä. Rakennepolitiikan yksikön vetäjäksi on nimitetty *Tuomas Sukselainen*, joka palaa valtiovarainministeriöön Suomen EU-edustustosta ensi vuonna. Siihen saakka tehtävää hoitaa *Pertti Kohi*. Samassa yksikössä on muutettu *Marja Tuovisen* ja *Markus Sovalan* virkanimikkeet finanssisihteereistä neuvotteleviksi virkamiehiksi. Neuvotteleva virkamies *Tapio Mutikainen* on siirtynyt lainaan kansantalousosastolta ministeriön EU-asioiden sihteeristöön *Seppo Moision* jäätyä eläkkeelle.

Juliana Borsos-Torstila on nimitetty Mandatum Pankkiiriliikkeen kansainvälisestä toiminnasta vastaavaksi johtajaksi. *Catherine Reilly* on siirtynyt marraskuun alussa ETLAsta investointipankki Conventumin ekonomistiksi. Pal-

kansaaajien tutkimuslaitoksessa *Ulla Hämäläinen* on nimitetty nuoremmaksi tutkijaksi 1.1.2000 alkaen. *Matti Estola* Jyväskylästä on nimitetty kansantaloustieteen lehtoriksi Joensuun yliopistoon. *Kari Heimonen* on nimitetty KAVAn tutkijatohtoriksi ajalle 1.1.–31.12.2000.

Suomen Pankin toimistopäällikkö *Anne Brunila* lähtee tammikuun puolivälissä EU:n komissioon Brysseliin. Hän toimii siellä neuvonantajana raha- ja finanssipolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä talous- ja rahoitusasiain pääosastolla (DG EcFin, entinen DGII). Pesti kestää enintään 3 vuotta. VTK *Pekka Teräs* on nimitetty EU komission talous- ja rahoitusasioiden osastolle 1.9.1999 lähtien vastuualueenaan kansantalouden ja yritystalouden tietokannat.

Tuovi Allén on nimitetty 1.12.1999 alkaen ohjelmajohtajaksi Sitraan.

EVAn toimitusjohtajaksi on nimitetty myös ETLAn johtajana jatkava *Pentti Vartia*.

KEVYESTI

Vain pieni kansantalouselävy

Matka laulaen halki vuosisadan kertoo elämästä ja talouselämästä. Liekö oppineilla ekonomisteilla sellaista viisautta, mitä kansa ja etenkin lauluntekijät eivät olisi tienneet kautta aikain. Musiikin keinoin on kommentoitu niin verotusta, työttömyyttä, työelämän rakennemuutosta, tulonjakoa, pankkikriisiä, ylivelkaantumista, maaseudun autioitumista, talousrikollisuutta, asuntopolitiikkaa, hyvinvointivaltiota kuin julkisen sektorin kasvuakin. Kyllä kansa tietää.

Kausityöttömyys on aina ollut tuttu ilmiö etenkin rakennusalalla. *Kevät toi, kevät toi muurarin..., kesällä töitä teki muurari..., syksy vei muurarin... ja talvella nälkää näki muurari*². Eikä pätkätyökään ole uutta. Moni on tykönänsä huokaillut, *miten pieninä palasina onkaan mun leipäni maailmalla*³.

Vanhat tukkimiehet epäilevät puheita työn tuottavuuden noususta, kun *nyt ei ne nuoret pärjää koneillakaan*⁴. Ja kaikki tietävät, *miten ennen oli miehet rautaa, laivat oli puuta*⁵ ja tänään toisinpäin. Suomalaisille työmarkkinoille on vaadittu enemmän joustoja, sillä työaikalaki on tiukka. *Seitsemältä töihin ja neljältä kotiin, se on sellainen työmiehen maanantai... Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan, se on sellainen työmiehen lauantai*⁶.

Pitkäaikaistyöttömyys voi johtaa syrjäytymiseen: *Maanantai: ei mittään. Tiistai: ei mittään. Keskiviikko, torstai: ei mittään...*⁷

On tullut muotiin tarjota työttömille ratkaisuksi yksityisyrittäjyyttä. Mutta se vaatii peruspääomaa ja verkostoitumista. *Me kahteen pekkään perustimme ikioman kerhon ja jäsenmaksuks määräsimme yhden tammenterhon*⁸. Eikä yrittäjilläkään ole aina helppoa. Hallitsematon rakennemuutos rassasi jo salakuljettaja Laitista: *Aika entinen ei koskaan enää palaa. Enää kannata ei kuljettaa nyt salaa. Bisnekset ei millään luista... Varmaan täytyy kohta vaihtaa alaa*⁹.

Burn out on sekin vanha vaiva. *Töitä tein, töitä tein. Energialatauksen konepajalle mä vein... Minä viilailin, kiilailin, leikkailin, veikailin, niittailin, viittailin kintaalla vain. Minä porailin, torailin, lakkailin, makkailin... Kyllästyin, kyllästyin, kyllästyin... Minä sorvailin, lorvailin, hitsailin, vitsailin...*¹⁰

Yksi vuosisadan merkittävimpiä muutoksia työmarkkinoilla on ollut naisten työhönohallistumisasteen nousu. *Ja hyvä olis saada muijallekin töitä. Ittestä ei ole niin välijä, juu.*¹¹

Ekonomistit keskustelevat edelleen siitä, joutuiko Suomen 1990-luvun synkkään lamaan väärä talouspolitiikka vai onnettomat ulkoiset syyt. Ainakaan harjoitettu valuuttapolitiikka ei saa lauluntekijöiden kannatusta. *Onko lottovoitto syntyä siis Suomeen, varsinkin kun ei millään istu siihen juoneen, miten täällä olla voi kun kaikki haparoi, Suomi-neidon uumaa kopeloi ja markkaa devalvoi*¹². Osittain juuri devalvaatiokierteestä johtuen inflaatio on syönyt menneinä vuosikymmeninä kuluttajien ostovoimaa. *Kun ei rahat riitä, vaikka lasket kuinka tarkkaan.*

² Suomalainen kansanlaulu Muurari

³ Tapio Rautavaara, Juokse sinä humma

⁴ Reino Helismaa, Kaksi vanhaa tukkijätkää

⁵ Reino Helismaa, Laivat puuta, miehet rautaa

⁶ Irwin Goodman, Työmiehen lauantai

⁷ Hector, Ei mittään (Työttömän arkiviisu)

⁸ Reino Helismaa, Tiku ja Taku

⁹ Juha Vainio, Vanha salakuljettaja Laitinen

¹⁰ Juice, Valssaaja konepajalla.

¹¹ Simo Salminen, Protestilaulu

¹² Suurlähettiläät, Jos huomien tuo jotain uutta.

Väkisinkin usko menee silloin Suomen markkaan...¹³

Palkansaajien ansiotasoindeksi on noussut kilpailijamaihin verrattuna milloin liikaa milloin liian vähän – sen mukaan keneltä kysytään: *Tässä maassa on niin huonot liksat, että nälkä on aina vieraanamme*¹⁴. Tulospalkkaus ja muut herrojen metkut saavat kyytiä. *Pannaan pensselit sanaan ja rukkaset naulaan. Eihän tässä muukaan auta.*¹⁵ Optiojärjestelmän kannustinvaiikutukset on asetettu kyseenalaiseksi jo kauan ennen kuin optioita oli edes keksitty. *Rikas mies jos oisin, kaiket päivät laiskottelisin*¹⁶.

Kansa on ammoisista ajoista kokenut, miten verot köyhälistön verta juo.¹⁷ Suomessa veroaste onkin noussut monien mielestä jo aivan liian korkealle. *Tilipussin täyttää kohta pelkkä veronauha*¹⁸. Kaikki eivät näe saavansa verorahoille vastinetta ja valtiovallalle haistatellaan: *Ette osaa muuta kuin verottaa!*¹⁹ Korkealla verotuksella on tunnetusti kielteisiä insenttiivaiikutuksia: *On aivan turha tehdä työtä. Verot vievät koko palkan kuitenkin*¹⁹.

Kun Suomen talous ylikuumentui 1980-luvun lopulla, pankit tarjosivat helppoa rahaa ja monet yritykset ja yksityishenkilöt ylivelkaantuivat. *Minkä pyysin, sen aina mä myöskin sain*²⁰. Kehitys kääntyi, ja 1990-luvun suuresta lamasta riimitellään vielä pitkään. Ennen lamaa tuumattiin: *Sehän nyt on sama, jos on sata markkaa rahaa taikka velkaa*²¹. Laman tultua

laulettiin: *Jos joku velat maksaa, niin eipä suotta enää luottokortteihin luota tää pieni pohjoinen pellavapä*²². Maailma on armoton, sillä aivanahan on maksettava, eikös juu, mitä tässä maailmassa velkaantuu²³. Velkajärjestelyjä on kehitetty ylivelkaantuneiden auttamiseksi, mutta tavallista ihmistä sekään ei päästä ihan helpolla. *Kauanko jaksan vuorotta painaa? Ennen kuin taksan täytät, oot vainaa. Kansi kiinni ja kuulemiin.*²⁴ Tulevaisuuden toivoa ei velkataakan alla riitä. *Jos velkasi pääset sä kuittaamaan, vielä kaksi on ovella ottajaa: verot ja kuolema... Tämä murheen harmaa ja karu maa, se rohkeimmatkin lannistaa.*²⁵

Jyrkät ylä- ja alamäet kokenut yrittäjä ihmettelee vieläkin, miten kaikki oikein kävi. *Ja kun nyt katson kaikkea taaksepäin, mietin miksi mihinkin ryhdyin. Ja josko jatkais matkaa sammutetuvin lyhdyin... Kauppa kävi vaikka korvessa: asiakkaat syliin ui... No kieltämättä visa vinkui, kun teki bisnestä kaupungin yössä... Raha palaa aina rahan luokse. Sitä silloin tiennyt en*²⁶.

Asuntomarkkinat ovat olleet julmia etenkin nuorille ensiasunnon hankkijoille. Viime vuosikymmenen vaihteessa asuntojen hinnat karkasivat pilviin, mutta kun lama vihdoon pudotti ne siedettävälle tasolle, ei ollut työtä. *Me ei saatu sitä asuntolainaa, kun ei onnistuttu säästämään sitä minimimäärää sittenkään. Osa asuntosäästöistä hupeni kuin itsestään. Pidä silmät kiinni, kun kaasuhupessa lähdetään. Takapenkillä lapset nukkuu, ei pimeää tietämme valaise taivaalla tähdetkään. Meidät mutkaan viimeiseen vie. Jääää saa julma maa, kun emme jaksaneet.*

¹³ Irwin Goodman, Kun ei rahat riitä

¹⁴ Simo Salminen, Protestilaulu

¹⁵ Irwin Goodman, Kun ei rahat riitä

¹⁶ Lasse Mårtenson, Rikas mies jos oisin

¹⁷ Kansainvälinen

¹⁸ Irwin Goodman, Kun ei rahat riitä

¹⁹ Irwin Goodman, Haistakaa paska koko valtiotalta.

²⁰ Junnu Vainio, Kansi kiinni ja kuulemiin

²¹ Suomalainen kansanlaulu Talikkalan markkinoilla

²² Suurlähettiläät, Jos huomina tuo jotain uutta.

²³ Tatu Pekkarinen/Georg Malmstén, Nikkelimarkka

²⁴ Junnu Vainio, Kansi kiinni ja kuulemiin

²⁵ Vilperin perikunta, Verot ja kuolema

²⁶ Freud, Marx, Engels, Jung, Sammutetuvin lyhdyin

*Meidät saa unohtaa, jos emme tarpeeksi maksaneet*²⁷.

Lama ja pankkikriisi on nähty jopa yhden sukupolven sotakokemuksena. *Kannaksella aikoi-naan krimet isoisää mankeloi. Tänään tankki on pankki ja työttömyyden miinaan meistä jokainen astua voi*²⁸. Tänä syksynä on keskusteltu siitä, voisivatko pankit hankkiutua eroon kannattamattomista asiakkaista. Kansa on senkin tiennyt, että *jätkän suu on jätkän pankki*²⁹.

Kansan herraviha on kohdistunut perinteisesti poliitikkoihin ja virkamiehiin: *Ne jotka ei pysy ihmisten töihin, menee eduskuntaan ja ministeriöihin*³⁰. Herroja on aina kritisoitu saamattomuudesta ja tyhjänpäiväisestä sanahelinästä. *Maa meidän on ja täytyy olla, vain ei laiskain lurjusten*³¹. Talousrikokset ovat vähentäneet entisestään kansan luottamusta valtaeliittiin. *Varat kansan hankkimat on menneet kaikki konnaan kukkaraan*³².

Tänään katkeruuden kohteena ovat epämääräiset markkinavoimat. *Suuret syövät pienet ja vahva lyö heikomman. Toiset tahtoo kaiken ja vielä parhaasta paremman*³³. Pieni ihminen tuntee tuupertuvansa jatkuvan kilpailuttamisen ja tulosvastuun alle. *Eikö elämässä riitä miikään, eikö hellittäisi hetkeksikään mieletön kierre*³⁴. Altruismi ei sovi globaaliin markkinatalouteen. *Miks kaikki kaunis on niin naivia ja markkinoiden voimissa vain draivia?*³⁵ Ajan henki on: *Heti mulle kaikki tänne nyt. Minä ekaksi minä heti mulle kaikki tänne nyt*³⁶

Vuosisadan aikana Suomi on käynyt läpi suuren rakennemuutoksen. *Suomi putos puusta, oli kaunis kesäsunnuntai. Hölmistynyt ihmislapsi vaihtoi oljet parkettiin...*³⁷ Moni asia on toisin kuin vuosisadan alussa, mutta paljon on pysynyt myös ennallaan niin elämässä kuin talouselämässäkin. Oli miten oli: *Elämän tarkoitus on murheen karkoitus*³⁸.

²⁷ Leevi and the Leavings, Pimeä tie, mukavaa matkaa.

²⁸ Miljoonasade, Meitä jyrätään.

²⁹ Reino Helismaa, Kaksi vanhaa tukkijätäkää

³⁰ Juice, Ongelmajätelaitos

³¹ Kansainvälinen

³² Kansainvälinen

³³ Hector, Joskus itkee jokainen.

³⁴ Leevi and the Leavings, Elina mitä mä teen.

³⁵ Eppu Normaali, Hipit rautaa

³⁶ Lapinlahden linnut, Heti mulle kaikki tänne nyt.

³⁷ Ismo Alanko, Kun Suomi putos puusta

³⁸ Eppu Normaali, Elämän tarkoitus